

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з навчальної і науково-педагогічної роботи та рекрутації,
проф. Тармлюк С. В. *[Signature]*
Протокол № 5 від 21.02. 2018 р.

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
**Історія країн Центральної, Південної та Східної Європи
нового часу**

підготовки бакалаврів
галузі знань: 0203 Гуманітарні науки
напряму підготовки: 6.020302 Історія

Луцьк – 2018

Програма навчальної дисципліни «Історія країн Центральної, Південної та Східної Європи нового часу» підготовки **бакалаврів**, галузі знань: 0203 Гуманітарні науки, напрямку підготовки: 6.020302 Історія ”__” _____, 2018 р. - 25 с.

Розробник: Крамар Юрій, доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії.

Рецензент: Ленартович Олег Юрійович, доктор історичних наук, професор.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії.
протокол № .. від _____ 2018 р.
Завідувач кафедри _____ (Крамар Ю. В.)

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією історичного факультету
протокол № від _____ 2018 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету _____ (Карліна О. М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Шифр і назва галузі знань: 0203 Гуманітарні науки	Нормативна
	Спеціальність: 6.020302 Історія	
Кількість годин/кредитів 120/4	Освітня програма Історія та археологія	Рік навчання: <i>третій</i>
		Семестр: <i>шостий</i>
		Лекції: <i>38 год.</i>
		Практичні (семінари): <i>22 год.</i>
ІНДЗ: немає	Освітній ступінь бакалавр	Самостійна робота: <i>54 год.</i>
		Консультації: <i>6 год.</i>
		Форма контролю: 6-й семестр - залік
Заочна форма навчання	Шифр і назва галузі знань: 0203 Гуманітарні науки Спеціальність: 6.020302 Історія	Нормативна
Семестр: <i>шостий</i>		
Лекції: <i>16 год.</i>		
Практичні (семінари): <i>8 год.</i>		
ІНДЗ: немає	Освітній ступінь бакалавр	Самостійна робота: <i>82 год.</i>
		Консультації: <i>14 год.</i>
		Форма контролю: 6-й семестр - залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Робоча програма курсу «Історія країн Центральної, Південної та Східної Європи нового часу» складена у відповідності до навчальних планів факультету історії, політології та національної безпеки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки і враховує особливості фахової підготовки бакалаврів-істориків. Запропонована програма курсу дає можливість студентам спеціальності «*Історія*» ознайомитись з вузловими питаннями історичного розвитку народів Центральної та Південно-Східної Європи на основі всебічного аналізу історичних джерел, вивчення історіографічної бази, опрацювання понятійного апарату. Важлива увага зосереджена на означенні передумов до формування самостійних національних держав регіону, визначенні особливостей їх соціально-економічної та політичної структури, рис матеріальної та духовної культури. Теоретичний та практичний курс доповнений завданнями для самостійної роботи, списком

монографічної літератури, питаннями для самоконтролю. Рівень опанування програмою даного курсу студентами визначається на основі рейтингової системи оцінювання. Курс розрахований для студентів денної та заочної форм навчання.

Мета навчальної дисципліни – формування системної уяви студентів про специфіку й етапи історичного розвитку народів Центральної та Південно-Східної Європи в новий час, усвідомлення ними взаємозв'язку та взаємозалежності історичних явищ, закономірностей загального розвитку людської цивілізації у європейському просторі, ролі в ньому об'єктивних та суб'єктивних чинників

Завдання навчальної дисципліни:

- сформуванню у студентів цілісну систему знань про історію народів Центральної та Південно-Східної Європи в новий час;
- навчити їх зіставляти історичні події з епохами, орієнтуватися в науковій періодизації країн Центральної, Південної та Східної Європи;
- виявити основні фактори, які визначали специфіку розвитку країн регіону в ранньомодерну добу і новий час;
- показати спільні і відмінні риси суспільно-політичного, економічного та культурного розвитку держав Центральної, Південної та Східної Європи у їх історичній ретроспективі;
- простежити історичну трансформацію ролі країн регіону у європейській та світовій системі міжнародних відносин;
- виявити загальні та специфічні риси розвитку культур окремих регіонів Європи;
- закріпити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, допоміжною літературою;
- формувати власну позицію щодо основних дискусійних проблем історії Центральної та Південно-Східної Європи наприкінці XVI – початку XX ст.;
- сформуванню навички застосовувати набуті знання для прогнозування суспільно-політичних процесів у країнах регіону.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти повинні оволодіти наступними компетенціями:

- мати ґрунтовні знання з історії країн Центральної, Південної та Східної Європи в новий час, знати: основні періоди їх історії, особливості історичного розвитку, визначальні події та явища;
- вміти об'єктивно і аргументовано оцінювати тенденції історичного розвитку народів Центральної та Південно-Східної Європи, спираючись на різні типи джерел та наукову літературу;
- аналізувати суспільно-політичні та соціально-економічні процеси у країнах регіону, визначати роль і місце в них видатних історичних постатей;
- знати регіональну специфіку історичного розвитку народів Центральної та Південно-Східної Європи;
- розуміти причинно-наслідкові явища і події, пов'язані з культурною історією народів регіону;
- володіти методиками опрацювання джерел та наявної історіографічної спадщини з історії країн Центральної та Південно-Східної Європи;
- застосовувати сучасні методологічні підходи до аналізу історії держав регіону;
- проводити самостійні дослідження в межах дисципліни;
- вміти використовувати набуті знання для осмислення сучасних проблем суспільно-політичного, економічного та національно-культурного розвитку народів Центральної, Південної та Східної Європи.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Історія Польщі у новий час (кінець XVI – початок XX ст.)

Тема 1. Вступна лекція. Сучасні методологічні підходи до викладання курсу (2 год.).

Мета, предмет, завдання та структура дисципліни. Місце курсу історії країн Центральної, Південної та Східної Європи у системі фахової історичної освіти. Хронологічні межі курсу. Відмінності в географічному та історико-політичному змісті поняття «Центральна і Південно-Східна Європа».

Загальна характеристика джерельної бази, літератури. Провідні міжнародні наукові установи з дослідження історії країн Центральної та Південно-Східної Європи. Актуальні проблеми історії країн Центральної та Південно-Східної Європи у сучасній вітчизняній та зарубіжній історіографії.

Сучасні методологічні підходи до аналізу історії держав регіону, викладання процесів національної ідентичності.

Методичні поради до вивчення питань, винесених на семінарські заняття та на самостійне вивчення.

Тема 2. Центральна та Південно-Східна Європа в період нової історії (XVI – початок XX ст.) (4 год.)

Суспільно-політичні, економічні та культурні процеси на континенті. Великі географічні відкриття. Формування капіталістичного укладу в економіці європейських країн.

Реформація і протестантизм. Контрреформація. Релігія і політика. Абсолютизм і станова монархія. Формування мультинаціональних імперій.

Початок модернізаційних процесів. Поширення модерних суспільно-політичних ідей: Просвітництво в житті народів Центральної та Південно-Східної Європи. Вплив Великої Французької революції на політичне життя Європи. Держави Центральної та Південно-Східної Європи у Віденській системі міжнародних відносин. Землі Центральної та Південно-Східної Європи у складі Австрійської, Угорської, Німецької, Російської та Османської монархій: компаративний аналіз.

Глибинні трансформації в житті європейських спільнот другої половини XVIII – першої половини XIX ст: формування модерних націй, розвиток національних рухів. Процес формування новітніх націй у народів Центральної та Південно-Східної Європи.

Індустріальна революція кінця XVIII – XIX ст. Демографічні та соціальні зміни. Специфіка економічного розвитку народів Центральної та Південно-Східної Європи. Нові політичні течії: консерватизм, лібералізм, соціалізм.

Тема 3. Державний устрій Речі Посполитої. Внутрішня та зовнішня політика (2 год.)

Форма державного правління та устрою Речі Посполитої після Люблінської унії 1569 р. Велике безкоролів'я 1572-1573 рр. Елекційний сейм 1573 р. Генрик Велазій. Генрикові артикули 1573 р. Pacta conventa.

Роль сейму і сенату в політичній системі речі Посполитої. Звичайні, надзвичайні сейми. Передсеймові, елекційні сеймики. «Сеймуючі стани».

Специфіка королівської влади. Судова система: гродські, земські, підкоморські суди. Каптурові суди. Коронний трибунал.

Збройні сили Польського королівства: кварцяне військо, посполите рушення.

Адміністративний устрій речі Посполитої.

Зовнішня політика Польського королівства після Люблінської унії. Відносини з Московською державою: московсько-литовські війни, Лівонська війна. Польсько-шведські відносини. Суперництво двох держав за панування в Прибалтиці. Шведська навала 1655 р.

Спроби реформ державного устрою. Рокош Є. Любомирського.

Тема 4. Початок «нової ери» в історії Польщі: причини та наслідки поділів Речі Посполитої (2 год.)

Криза шляхетської Речі Посполитої у другій половині XVII – середині XVIII ст. Падіння міжнародного престижу Польщі. Трактат «трьох чорних орлів».

Боротьба магнатських угруповань за владу: Потоцькі та Чарторийські. Правління Августа III.

Рух за реформи. Конвокаційний сейм 1764 р. Обрання королем Станіслава Августа. Дисидентське питання у внутрішній і зовнішній політиці Польщі другої половини XVIII ст. Барська конфедерація 1768 р. та її історичне значення. Перший розподіл Польщі: передумови, причини, хід подій, наслідки.

Скликання і законодавчий доробок Чотирирічного Сейму 1788–1792 рр. Конституцій 3 травня 1791 р. Торговицька конфедерація. Другий поділ Польщі: передумови, причини, хід подій, наслідки.

Польське національно-визвольне повстання під проводом Тадеуша Костюшко 1794 р. Третій розподіл Польщі: передумови, хід, наслідки. Причини падіння Речі Посполитої.

Тема 5. «Польське питання» на міжнародній арені наприкінці XVIII – у XIX ст. (2 год.)

Польське суспільство після ліквідації Речі Посполитої. Політичний статус польських земель у складі трьох імперій. Схоже та відмінне у політиці держав-подільниць щодо польських земель: австрійська, пруська та російська займанщини.

Польське питання у політиці Наполеона Бонапарта. Польські легіони у французькій армії. Польща під час Наполеонівських воєн. Варшавське князівство 1807–1815 рр. його роль у польській історії. Окупація Варшавського князівства російськими військами.

Польське питання на Віденському Конгресі 1814–1815 рр. і історіографічна концепція «Четвертого розподілу» Польщі. Польські і прибалтійські землі у складі іноземних монархій у 1815–1914 рр. Особливості польської політики імператора Олександра I.

Утворення Королівства Польського. Конституція 1815 р. Політичний статус королівства. Причини і наслідки антипольської політики Миколи I. Діяльність польської політичної еміграції. Зростання опозиційних настроїв серед поляків. Виникнення таємних польських організацій.

Тема 6. Польські землі в період модернізації (друга половина XIX – початок XX ст.) (2 год.)

Політика держав-подільниць щодо польських земель. Польські землі у складі Російської імперії: діяльність Урядуючого комітету, ліквідація решток автономії Королівства Польського, політика русифікації польських земель, репресивна політика влади щодо католицької церкви, ліквідація греко-католицької церкви.

Політика Німеччини в польському питанні: культуркампф, пруські згони.

Польські землі у складі Австрійської імперії. Агенор Голуховський та його політика в Галичині. Діяльність крайового сейму. Плани розширення автономії Галичини.

Історіографічні дискусії щодо періодизації польського національно-визвольного руху. Процес національної ідентичності польської нації після першого поділу Польщі. Основні етапи і форми польського національно-визвольного руху XIX – початку XX ст. Велика

еміграція і течії польського національного руху 30-40-х рр. XIX ст.: консерватори (князь Адам Чарторийський; Готель Лямбер), демократи (Й. Лелевель; Польське демократичне товариство), націоналісти (Я. Людвік Поплавський, З. Мілковський, Р. Дмовський; Ліга Польська, Ліга Народова), соціалісти (Б. Лімановський, Ю. Пілсудський; Польська соціалістична партія).

Загальна характеристика польських національно-визвольних повстань та їх значення.

Модуль 2. Народи Австрійської імперії з кінця XVIII – до початку XX ст.

Тема 7. Поліетнічна Австрійська імперія та внутрішня політика Габсбургів (4 год.)

Етапи формування монархії Габсбургів. Територіальна експансія. Устрій і управління держави. Релігія і церква.

Централізаторська сутність внутрішньої політики австрійських імператорів. Реформи Марії Терезії та Йосипа II. Сутність політики «йозефінізму».

Габсбургська імперія в XIX ст. Революційні події 1848-1849 рр. Конституція 4 березня 1849 р. перебудова монархії. Франц Йосиф і Лаксенбургський маніфест. Економічна політика Габсбургів та її наслідки.

Тенденції внутрішньополітичного розвитку Австрійської імперії після революції 1848-1849 рр. Революція в Угорщині. Відновлення конституції Угорщини. Утворення дуалістичної австро-угорської монархії. Політичний та адміністративний устрій.

Австро-Угорщина наприкінці XIX – на початку XX ст.: внутрішня політика та зовнішньополітичні орієнтири.

Тема 8. Слов'янські народи у складі імперії Габсбургів (2 год.)

Політична карта імперії Габсбургів з кінця XVIII – до початку XIX ст. «Дворянські» і «селянські» нації Австрійської імперії: загальні тенденції та особливості розвитку.

Чехія та Словаччина у складі Габсбургської монархії XVI–XVII ст. Чеські та словацькі землі у період Тридцятирічної війни 1618–1648 рр. Основні історичні підсумки Тридцятирічної війни та її вплив на розвиток країн Центральної та Південно-Східної Європи. Політика «освіченого абсолютизму» австрійських монархів на теренах чеських та словацьких земель XVIII ст. особливості економічного розвитку чеських і словацьких земель.

Словенські землі. Політичне і економічне становище у складі Цислейтанії.

Боснія і Герцоговина. Окупація Боснії і Герцоговини австрійськими військами. Особливості її статусу в складі Австрійської імперії.

Хорватські землі. Хорватський Військовий кордон. Хорватська бановина під час революції 1848 р. Хорватсько-угорська угода. Обмежена автономія у складі Трансильванії. Політичний та економічний розвиток. Зародження ідеї панхорватизму.

Національна політика Габсбургів.

Тема 9. Чеський національно-визвольний рух кінця XVIII – початку XX ст. (2 год.)

Чеські землі в ранній новий час. Наслідки Тридцятилітньої війни для чеських земель. Підпорядкування чеських земель габсбургській монархії. Роль земель Чеської корони в господарському розвитку держави Габсбургів. Політика окатоличення чеських дворян-протестантів. Занепад чеської культури.

Політика «освіченого абсолютизму» в Чехії. Розвиток системи освіти як один із найважливіших чинників формування чеської нації.

«Будителі» та їх роль у чеському національному відродженні. Перша хвиля відродження: Й. Юнгман, Ф. Челаковський, В. Ганка, Ф. Пельцль, П. Шафарик. Поява культурних товариств та інституцій: Землеробське товариство, Королівське наукове товариство, Чеський національний музей, Чеська матиця. Аматорські театри. «Історія чеського народу в Чехії і Моравії» Ф. Палацького.

Політизація чеського національного руху, його ідейно-політичні напрями – ліберали і радикали. Ідеї австрославізму. «Чеський ріпіл». Празьке повстання 1848 р.

Піднесення чеського національного руху на зламі 50-60-х рр. XIX ст. «Старочехи» і «молодочехи». Діяльність чеських депутатів у віденському парламенті.

Чеський національно-визвольний рух на зламі XIX-XX ст. Рух «таборів». Австро-чеська угода 1871 р. Утворення молодочехами Національної партії Вільнодумних. Вимоги автономії земель Чеської корони у складі Австро-Угорщини.

Формування політичних партій: партія чеських реалістів (Т. Масарик), Радикальна прогресистська партія (А. Гайн, А. Чижек), Чехослов'янська соціал-демократична партія, Національно-соціальна партія, Аграрна партія, Чеська християнсько-соціальна партія. Становище Чехії у період Першої світової війни. Празький національний комітет та Чехословацька національна рада в Парижі.

Тема 10. Словацькі землі у складі монархії Габсбургів (2 год.)

Словацькі землі у складі Угорського королівства. Суспільно-економічне становище та політика «освіченого абсолютизму» в словацьких землях. Словацьке просвітництво: М. Бела, А. Коллар,

Особливості процесу національної ідентичності словацького народу. Словацьке національне відродження, словацькі «будителі»: Ю. Папанек, Й. Бейза.

Зародження словацького національного руху. А. Бернолак. Словацьке наукове товариство, Товариство любителів словацької мови і літератури, Товариство аматорів словацької мови та літератури, товариство «Татрин.» Регіональні культурно-освітні товариства: «Наукове товариство Банської області», «Малоготське наукове товариство». Формування словацької літературної мови (Л. Штур).

Національно-визвольний рух в роки революції 1848-1849 рр. «Вимоги словацького народу», Словацька національна рада, проголошення самостійності Словаччини.

Словаччина у складі дуалістичної монархії. Політика мадяризації словацьких земель. Поява політичних партій: Словацька національна партія. Диференціація політичних сил словаків напередодні Першої світової війни: консерватори, ліберали, соціал-демократи.

Словаччина в роки Першої світової війни. Зародження ідеї спільної з чехами держави.

Тема 11. Національно-визвольна боротьба угорського народу (2 год.)

Особливості процесу національної ідентичності угорців наприкінці XVIII ст. Соціально-політичне становище Угорщини.

Національні рухи напередодні революції. Економічний націоналізм Іштвана Сечені та його наслідки. «Ліберальна ера» угорського націоналізму. Течії національного руху: «нові консерватори» (Аурел Дежевфі, Дьйордь Аппоні, Шама Йошик); ліберали (Лайош Баттяні, Ференц Деак, Лайош Кошут, Йозеф Етвеш); радикали і група «Молода Угорщина» (Шандор Петефі, Пал Вашварі, Міхай Танчич).

Спроби реформ 1839-1840 рр. та їх провал.

Революція 1849-1849 рр. Березневі реформи та національні повстання. Війна за незалежність. Поразка революції та її значення.

Дуалістична реформа та національно-визвольна ідея угорців.

Модуль 3. Європейські народи під владою Османської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.)

Тема 12. Внутрішня політика султанату в європейській частині імперії з кінця XVIII – до початку XX ст. (2 год.)

Балканські країни у складі Османської імперії. Османське загарбання Балкан: передумови, етапи, наслідки. Адміністративно-територіальний устрій балканських земель у складі Османської імперії: бейлербейства і санджаки. Правовий статус балканських народів під владою османів. Особливості соціально-економічного розвитку слов'янських народів Балкан періоду османського поневолення.

Релігійний чинник у внутрішній політиці Порти на балканських землях. Статус православної і католицької церков. Ісламізація християнського населення.

Національно-визвольний рух балканських народів та його основні історичні форми. Утворення та основні етапи історичного розвитку Дубровницької республіки. Особливості внутрішньополітичного устрою Дубровника. Міжнародне значення та пріоритетні напрями зовнішньої політики Дубровника. Спліт, Загреб і Задар як регіональні центри Далмації XIV–XIX ст. Феномен «Далматинського Відродження» XVI–XVII ст. та основні підходи до його історіографічної інтерпретації.

Тема 13. Національно-визвольна боротьба болгарського народу. Розбудова болгарської незалежності в 1878-1918 рр. (2 год.)

Болгарські землі під владою османів. Соціально-економічне становище болгарських земель. Особливості аграрних відносин в болгарських землях. Урбанізаційні процеси.

Болгарське національне відродження. Культурно-просвітницький рух. Програма національної незалежності Паїсія Хиландерського. Софроній Врачанський. Освіта і книгодрукування.

Суспільно-політичний рух у Болгарії в 60-70-х рр. XIX ст. Болгарський національно-церковний рух. Російсько-турецькі війни XIX ст. Початок організованої боротьби болгарського народу за незалежність. Г.Раковський, Л. Каравелов, В. Левський. Утворення Болгарського революційного центрального комітету. Х. Ботев і Квітневе повстання 1876 р.

Сан-Стефанський договір і утворення Болгарської національної держави. Тирновська конституція 1879 р. Проблеми державного будівництва незалежної Болгарії. Політика принца А. Баттенберга. Роль Ф. Кобурга-Готського в болгарській історії.

Тема 14. Особливості соціального й ідейно-політичного розвитку югославських народів в новий час (2 год.)

Загальна характеристика розвитку югославських народів у XIX ст.

Значення національно-визвольної боротьби сербів для ідейного розвитку югослов'ян (чобарджії, кірджалії, гайдуки). Ідеї югославізму, ілліризму, австрославізму.

Особливості процесу національної ідентичності хорватів.

Відцентрові тенденції у загально-югославському визвольному русі другої половини XIX – початку XX ст.

Тема 15. Національно-визвольна боротьба сербського народу. Відновлення сербської державності (2 год.)

Сербія під владою османів. Економічне і політичне становище. Відродження Сербської православної церкви. Сербське просвітництво: Захаріє Орфелін, Іоаким Вуїч, Йован Раїч, Досітей Обрадович. Сербське книгодрукування.

Відновлення сербської державності. Перше сербське повстання (Г. Карагеоргій). Друге сербське повстання (М. Обренович). Конституція 2 лютого 1835 р. Здобуття Сербією автономії.

Розвиток сербської державності в другій третині XIX ст. «Турецька конституція» 1838 р. Правління Михайла Обреновича та Олександра Карагеоргієвича. Конституція 1869 р. і проголошення Сербії конституційною монархією.

Політична боротьба в Сербії в останній чверті XIX – на початку XX ст. Залежність від Австро-Угорщини. Державний переворот 1903 р. – зміна політичного курсу держави. Участь Сербії в Балканських війнах, приєднання Вардарської Македонії.

Боротьба Сербії проти агресорів у 1914-1915 рр. Тимчасова її окупація австрійськими, німецькими та болгарськими військами.

Тема 16. Боротьба хорватського і словенського народів за незалежність (2 год.)

Становище хорватських земель у XVI ст. Хорватський військовий кордон (граничари). Хорвати і словенці в умовах абсолютизму і реакції. Антихорватський характер реформ Марії Терезії та Йосифа.

Особливості процесу національної ідентичності хорватів і словенців. Юрай Крижанич, П.Вітезович.

Національне відродження хорватів. Людевіт Гай, І. Кукулевич-Сакцинський, Я. Драшкович, В. Бабукич. Концепція національної єдності південних слов'ян. Ідея ілліризму. Формування хорватської нації. Поява перших національних товариств – «Читальня», «Іллірська матиця».

Хорватський національний рух під час революції 1848-1849 рр. Діяльність хорватського сабору.

Словенське національне відродження. «Крайнська граматика» М.Похліка. Б.Кумердей – автор перших словенсько-німецьких підручників. Станко Враз, Матія Маяр Зільські. Альманах «Крайнська бджілка». Франтішек Прешерн, Єрне Копітар. Поява першої політичної програми словенців «Об'єднана Словенія».

Хорвати у складі імперії Габсбургів (XIX–поч. XX ст.). Хорватсько-угорський договір 1868 р.

Формування національних політичних партій. Хорватська Партія М.Павлиновича, Хорватська Національна Партія в Далмації, Національна Партія (Й.Штросмайер), Незалежна Народна Партія (Ф.Рачкій, М.Мразович), Партія Права («праваші»), Старчевицька Чиста Партія Права, Хорватська Партія Права, Хорватська Народна Селянська Партія, Соціал-Демократична Партія Хорватії і Славонії.

Ідея спільної боротьби хорватів і сербів за національне самовизначення. Утворення Королівства сербів, хорватів, словенців.

Тема 17. Балканські війни 1912–1913 рр. (2 год.)

Історичні витоки конфліктогенності Балканського регіону та основні підходи до її історіографічної інтерпретації. Балканські країни у системі міжнародних відносин другої половини XIX – початку XX ст.

Утворення Балканського союзу і складання основних передумов збройного конфлікту. Перша балканська війна: особливості перебігу, хід подій, підсумки. Лондонський мир. Вплив Першої балканської війни на зовнішньополітичний вектор Османської імперії. Друга балканська війна: особливості перебігу, хід подій, підсумки. Бухарестський мирний договір.

Геополітичні наслідки Балканських воєн. Балканські війни як передумова епохи блокового протистояння.

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість годин, відведених на: аудиторні та позааудиторні заняття (денна форма)				
		Лекції	Семінар. заняття	Сам. роб.	Консуль. тації	Усього
Змістовий модуль 1. Історія Польщі у новий час (кінець XVI – початок XX ст.)						
1.	Вступна лекція. Сучасні методологічні підходи до викладання курсу	2				2
2.	Центральна та Південно-Східна Європа в період нової історії (XVI – початок XX ст.)	4		4	2	10
3.	Державний устрій Речі Посполитої. Внутрішня та зовнішня політика.	2		4		6
4.	Початок «нової ери» в історії Польщі: причини та наслідки поділів Речі Посполитої	2		4		6
5.	Криза політичного устрою Польської держави у 20 – на початку 60-х рр. XVIII ст. та спроби державних реформ		2			2
6.	Національно-визвольні повстання польського народу		4			4
7.	«Польське питання» на міжнародній арені наприкінці XVIII – у XIX ст.	2		4		6
8.	Політика Великих держав щодо польського питання в XIX – на початку XX ст.		2			2
9.	Польські землі в період модернізації (друга половина XIX – початок XX ст.)	2				2
	Разом за змістовим модулем 1	14	8	16	2	40
Змістовий модуль 2. Народи Австрійської імперії з кінця XVIII – до початку XX ст.						
10.	Політична Австрійська імперія та внутрішня політика Габсбургів	4		4	2	10
11.	Слов'янські народи у складі імперії Габсбургів	2		2		4
12.	Революція 1848-1849 рр. в Австрійській імперії		4			4
13.	Об'єднавчі течії в Австро-Угорщині наприкінці XIX – на початку XX ст.		2	2		4

14.	Чеський національно-визвольний рух кінця XVIII - початку XX ст.	2		2		4
15.	Словацькі землі у складі монархії Габсбургів	2				2
16.	Галичини та Лодомерія у складі Цислейтанії		2	2		4
17.	Національно-визвольна боротьба угорського народу	2				2
18.	Хорвати та словенці у складі Габсбургської монархії (XIX-початок XX ст.)			4		4
Разом за змістовим модулем 2		12	8	16	2	38
Модуль 3. Європейські народи під владою Османської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.)						
19.	Внутрішня політика султанату в європейській частині імперії з кінця XVIII – до початку XX ст.	2		2		4
20.	Національно-визвольна боротьба болгарського народу. Розбудова болгарської незалежності в 1878-1918 рр.	2				2
21.	Чорногорія у боротьбі за незалежність. Утворення національної держави			4		4
22.	Грецький національно-визвольний рух		2			2
23.	Особливості соціального й ідейно-політичного розвитку югославських народів в новий час	2			2	4
24.	Національно-визвольна боротьба сербського народу. Відновлення сербської державності	2				2
25.	Сербські національно-визвольні повстання		2			2
26.	Боснія та Герцоговина в XVI–XIX ст.		2			2
27.	Боротьба хорватського і словенського народів за незалежність	2				2
28.	Румунія наприкінці XVIII – на початку XX ст.			4		4
29.	Македонський народ на шляху до національного самовизначення			4		4
30.	Албанські землі за доби османського панування			4		4
31.	Балканські війни 1912–1913 рр.	2		4		6
Разом за змістовим модулем 3		12	6	22	2	42
Усього годин:		38	22	54	6	120

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Сутність і значення польської Конституції 1791 р.	2
2	Характер і наслідки повстання під проводом Т. Костюшко	2
3	Сутність польської політики Олександра І	2
4	Сутність автономії Царства Польського	2
5	Характер і наслідки Листопадового повстання 1830-1831 рр.	2
6	Політика Миколи І у польському питанні. Декласація	2
7	Діяльність польської революційної еміграції. А.Є. Чарторийський і Й. Лелевель	2
8	Роль Ю. Пілсудського в польській історії	2
9	Чехословакізм та його значення.	2
10	Празький національний комітет та Чехословацька національна рада в Парижі	2
11	Життя та діяльність Лайоша Кошута	2
12	Політичне і економічне становище словенських земель у складі Цислейтанії	2
13	Національна програма словенців на заключному етапі Першої світової війни	2
14	Боснія і Герцоговина у складі Австрійської імперії	2
15	Хорватська бановина під час революції 1848 р.	2
16	Участь Сербії у Балканських війнах	2
17	Виникнення Черногорського королівства у складі Туреччини	2
18	Здобуття Черногорією незалежності. Політичний і економічний розвиток на початку ХХ ст.	2
19	Румунські землі у складі Османської імперії	2
20	Державний устрій Румунії після 1861 р.	2
21	Значення Шкодринського пашалику як досвіду албанської державності нового часу	2
22	Албанське національне Відродження	2
23	Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. і Албанія	2
24	Проголошення незалежності Албанії	2
25	Трансільванське князівство у ХVІ – ХVІІІ ст.	2
26	Македонські землі у складі Османської імперії після Берлінського конгресу 1878 р.	2
27	Зародження національно-визвольного руху македонців.	2
Разом		54

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість годин, відведених на: аудиторні та позааудиторні заняття (денна форма)				
		Лекції	Семінар. заняття	Сам. роб.	Консуль тації	Усього
Змістовий модуль 1. Історія Польщі у новий час (кінець ХVІ – початок ХХ ст.)						

1.	Центральна та Південно-Східна Європа в період нової історії (XVI – початок XX ст.)	2		4	2	8
2.	Державний устрій Речі Посполитої. Внутрішня та зовнішня політика.			4		4
3.	Початок «нової ери» в історії Польщі: причини та наслідки поділів Речі Посполитої	2		4		6
4.	Криза політичного устрою Польської держави у 20 – на початку 60-х рр. XVIII ст. та спроби державних реформ			4		4
5.	Національно-визвольні повстання польського народу		4		2	6
6.	«Польське питання» на міжнародній арені наприкінці XVIII – у XIX ст.	2		4		6
7.	Політика Великих держав щодо польського питання в XIX – на початку XX ст.			4		4
8.	Польські землі в період модернізації (друга половина XIX – початок XX ст.)			4	2	6
Разом за змістовим модулем 1		6	4	28	6	44
Змістовий модуль 2. Народи Австрійської імперії з кінця XVIII – до початку XX ст.						
9.	Політична Австрійська імперія та внутрішня політика Габсбургів	2		4	2	
10.	Слов'янські народи у складі імперії Габсбургів			4		
11.	Революція 1848-1849 рр. в Австрійській імперії		2			
12.	Об'єднавчі течії в Австро-Угорщині наприкінці XIX – на початку XX ст.			4		
13.	Чеський національно-визвольний рух кінця XVIII - початку XX ст.	2		4		
14.	Словацькі землі у складі монархії Габсбургів			4		
15.	Галичини та Лодомерія у складі Цислейтанії			4		
16.	Національно-визвольна боротьба угорського народу			4		
17.	Хорвати та словенці у складі Габсбургської монархії (XIX-початок XX ст.)				2	
Разом за змістовим модулем 2		4	2	28	4	38
Модуль 3. Європейські народи під владою Османської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.)						
18.	Внутрішня політика султанату в європейській частині імперії з кінця XVIII – до початку XX ст.	2				4

19.	Національно-визвольна боротьба болгарського народу. Розбудова болгарської незалежності в 1878-1918 рр.			4		2
20.	Чорногорія у боротьбі за незалежність. Утворення національної держави			4		4
21.	Грецький національно-визвольний рух			4		2
22.	Особливості соціального й ідейно-політичного розвитку югославських народів в новий час	2		4	2	4
23.	Національно-визвольна боротьба сербського народу. Відновлення сербської державності	2			2	2
24.	Сербські національно-визвольні повстання		2			2
25.	Боснія та Герцоговина в XVI–XIX ст.			1		2
26.	Боротьба хорватського і словенського народів за незалежність			1	2	2
27.	Румунія наприкінці XVIII – на початку XX ст.			2		4
28.	Македонський народ на шляху до національного самовизначення			2		4
29.	Албанські землі за доби османського панування			2		4
30.	Балканські війни 1912–1913 рр.	2		2		6
Разом за змістовим модулем 3		6	2	26	4	38
Усього годин:		16	8	82	14	120

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Сутність і значення польської Конституції 1791 р.	2
2	Характер і наслідки повстання під проводом Т. Костюшко	2
3	Сутність польської політики Олександра I	2
4	Сутність автономії Царства Польського	2
5	Характер і наслідки Листопадового повстання 1830-1831 рр.	2
6	Політика Миколи I у польському питанні. Декласація	2
7	Діяльність польської революційної еміграції. А.С. Чарторийський і Й. Лелевель	2
8	Значення галицьких подій 1846 р. для якісного розвитку польського національного руху	2
9	Міжнародні події навколо Січневого повстання	2
10	Політика австрійського уряду у польському питанні	2
11	Політика прусського уряду у польському питанні	2
12	Роль Ю. Пілсудського в польській історії	2
13	Польське питання в період Першої світової війни	2
14	Соціально-економічний розвиток чеських земель в першій полов. XIX	2

	ст.	
15	Народи австрійської імперії в революції 1848	2
16	Чехословакізм та його значення.	2
17	Празький національний комітет та Чехословацька національна рада в Парижі	2
18	Розвиток угорського націоналізму наприкінці XVIII ст.	2
19	Життя та діяльність Лайоша Кошута	2
20	Політичне і економічне становище словенських земель у складі Цислейтанії	2
21	Національна програма словенців на заключному етапі Першої світової війни	2
22	Боснія і Герцоговина у складі Австрійської імперії	2
23	Хорватська бановина під час революції 1848 р.	2
24	Участь Сербії у Балканських війнах	2
25	Виникнення Чорногорського королівства у складі Туреччини	2
26	Здобуття Чорногорією незалежності. Політичний і економічний розвиток на початку ХХ ст.	2
27	Румунські землі у складі Османської імперії	2
28	Державний устрій Румунії після 1861 р.	2
29	Значення Шкодринського пашалику як досвіду албанської державності нового часу	2
30	Албанське національне Відродження	2
31	Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. і Албанія	2
32	Проголошення незалежності Албанії	4
33	Трансильванське князівство у XVI – XVIII ст.	4
34	Македонські землі у складі Османської імперії після Берлінського конгресу 1878 р.	4
35	Зародження національно-визвольного руху македонців.	4
36	Розподіл Македонії між Сербією, Грецією та Болгарією після Балканських війн 1912-1913 рр.	4
Разом		82

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
- модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	30	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних

		думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює

		економічні ситуації в нестандартних умовах
--	--	--

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на контрольних роботах

1 бал – студент може розрізнити об’єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

2 бали – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об’єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв’язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

4 бали – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

6 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

8 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

10 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

12 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

14 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

16 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує

додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

18 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

20 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Авенариус А. История Словакии [и др.] ; пер. со словацкого И. А. Богдановой, В. В. Марьиной ; пер. с англ. О. В. Хвановой. – М. : Евролинц, 2003. – 435 с.
2. Авербух Р.А. Революция и национально-освободительная борьба в Венгрии 1848-1849 гг. – М., 1965.
3. Алексієвець Л. М. Новітня історія Польщі : 1918–1939 : навчальний посібник; Український державний славістичний центр НАН України [та ін.]. – К. ; Тернопіль : Астон, 2002. – 320 с.
4. Австро-Венгрия: опыт многонационального государства. Сборник статей. – М.,1995.
5. Австро-Венгрия: Интеграционные процессы и национальная специфика. – М., 1997.
6. Андрош Секей Краткая история Венгрии. – Будапешт, 1975.
7. Артамонов В.А. Россия и Речь Посполитая после Полтавской победы (1709 – 1714). – М.,1990. – 208 с.
8. Арш Г.Л., Виноградов В.Н., Достян И.С., Наумов Е.П. Балканы в международной жизни Европы (XV – начала XX века) // Вопросы истории. – 1981. - № 4.
9. Арш Г.Л. Краткая история Албании. Под ред. А.Ф.Миллера. – М.,1965. – 262 с.

10. Баженов Л.В. Участь поляків Правобережної України в листопадовому повстанні 1830–1831 рр. // Українське слов'язнознавство. – 1974. – № 10.
11. Баран З. Історія Югославії : 1918–1990 рр. : текст лекцій . – Львів : ЛДУ, 1997. – 85 с.
12. Билунов Б., Лещиловская И. Основные проблемы развития культуры славянских и балканских народов в XVIII – XIX вв. // Вопросы истории. – 1990. - № 12.
13. Бовуа Д. Битва за землю в Україні. 1863-1914 рр. Поляки в соціоетнічних конфліктах: Пер. з франц. - К., 1998. – 334 с.
14. Бовуа Д. Шляхтич, кріпак і ревізор. Польська шляхта між царизмом та українськими масами (1831-1863 рр.): Пер. з франц. - К., 1996. – 415 с.
15. Бузинкай Геза. Венгрия: страницы истории. – Будапешт, 2003.
16. Вандич П. Ціна свободи : історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. – К. : Критика, 2004. – 464 с.
17. Виноградов В.И. Русско-турецкая война 1877-1878 гг. и освобождение Болгарии. – М., 1978. – 295 с.
18. Виноградов В.Н. Очерки общественно-политической мысли в Румынии. Вторая половина XVIII – начало XX в. – М., 1975.
19. Войтович Л. В. Князівські династії Східної Європи : кінець IX – початок XVI ст. : склад, суспільна і політична роль : історико-генеалогічне дослідження / відп. ред. Я. Д. Ісаєвич ; НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів : ІВ НАНУ, 2000. – 649 с.
20. Воцелка К. История Австрии : культура, общество, политика [пер. с нем. В. А. Брун-Цеховой, О. И. Величко, В. Н. Ковалева]. – М. : Весь Мир, 2007. – 498 с.
21. Всемирная история : в 24 т. / А. Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек [и др.] ; ред. И. А. Алябьева. – Минск : Литература, 1996. – Т. 11 : Развитие государств Восточной Европы. – 1997. – 590 с.
22. Вулф Л. Винайдення Східної Європи : мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва / Ларі Вулф ; пер. з англ. С. Біленького. – К. : Критика, 2009. – 591 с.
23. Гросфельд Л. Политика Германии и Австро-Венгрии в отношении Польши в годы Первой мировой войны // Вопросы истории. – 1962. - № 3.
24. Гошу А. Дунайские княжества в балканской политике России в начале XIX века // Славяноведение. – 1998. - № 1.
25. Дильонгова Г. Історія Польщі : 1795–1990 [пер. з польської М. В. Кірсенка]. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2007. – 240 с.
26. Дьяков В.А. Т.Костюшко и его соратники после сражения при Мацейовице /1794–1798 гг./ // Славяноведение. – 1993. – № 5.
27. Дьяков В.А. Эпоха “национального возрождения” в Центральной и Юго-Восточной Европе //Формирование национальных культур В странах Центральной и Юго-Восточной Европы. – М., 1977.
28. Достян И.С. Россия и Балканский вопрос. – М., 1972.
29. Жебокрицкий В.А. Болгария во время Балканских войн 1912-1913 гг. – К., 1961. – 300 с.
30. Зашкільняк Л. О. Історія Польщі : від найдавніших часів до наших днів. – Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 752 с.
31. Історія Центрально-Східної Європи : посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / за ред. Л. Зашкільняка ; Львівський національний ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 658 с.
32. Історія західних і південних слов'ян : з давніх часів до XX ст. : навчальний посібник / під ред. В. І. Ярового. – К. : Либідь, 2003. – 630 с.
33. Из истории языка и культуры народов Центральной и Юго-Восточной Европы. – М., 1985. – 208 с.
34. Исламов Т.Н. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней. – М., 1991.

35. Исламов Т.Н. Империя Габсбургов в Первой мировой войне // Новая и новейшая история. – 2001. - № 5.
36. Исламов Т.Н. Империя Габсбургов: Становление и развитие. XV1 – XIX вв. // Новая и новейшая история. – 2001. - № 2.
37. История Венгрии. В 3-х тт. – М., 1972.
38. История культур славянских народов : [в 3-х т.] / редкол. : Г. П. Мельников (отв. ред.) [и др.] ; Государственная академия славянской культуры. – М. : ГАСК, 2003–2008. – Т. 1–3.
39. История Румынии, 1848-1917. – М., 1971.
40. История Центрально-Восточной Европы / Н. Алексун, Д. Бовуа, М. Дюкре [и др.] ; пер. с фр. М. Ю. Некрасова и А. Ю. Карачинского. – СПб. : Евразия, 2009. – 1120 с.
41. История Сербии и Черногории : Босния и Герцеговина, Македония, Словения, Хорватия / [сост. Сергей Шумов и Александр Андреев]. – М. : Монолит–Евролинц–Традиция, 2002. – 497 с.
42. История Словакии / Ян Лукачка, Ян Стейнхюбел, Бланка Брезовакова [и др.] ; пер. со словацкого И. А. Богдановой [и др.]. – М. : Евролинц, 2003. – 419 с.
43. История южных и западных славян : учебник для студентов, обучающихся по направлению и специальности «История» : в 2-х т. / под ред. Г. Ф. Матвеева, З. С. Ненашевой ; Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М. : МГУ : Печатные традиции, 2008. – Т. 1–2.
44. Карасев В.Г. Международные отношения на Балканах 1815-1830 гг. // Новая и новейшая история. – 1985. - № 5.
45. Кирилина Л. А. История Словении. – СПб. : Алетейя, 2011. – 480 с.
46. Контлер Ласло. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы. – М., 2002.
47. Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи : навчальний посібник / М. М. Кріль. – К. : Знання, 2008. – 284 с.
48. Кріль М. М. Слов'янські країни на зламі епох : трансформація суспільства наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. : навчальний посібник / М. М. Кріль ; Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич : Вид-во Дрогобицького ун-ту, 2008. – 180 с. – (Університетська бібліотека).
49. Котова Е.В. Династия Габсбургов // Новая и новейшая история. – 1991. - № 4.
50. Лещиловская И.И. Балканская политика Екатерины II // Вопросы истории. – 1999. - № 2.
51. Наленч Д. и Т. Юзеф Пилсудский: легенды и факты.– М.,1990. – 399.
52. Нарочницкий А.Л. Берлинский конгресс: Россия и южные славяне // Новая и новейшая история. – 1979. - № 2.
53. Нидерхаузер Є. Славянские народы империи Габсбургов в революции 1848 г. // Славяноведение. – 1998. - № 6.
54. Ненашева З.С. Идеино-политическая борьба в Чехии и Словакии в начале ХХ в. : 1898-1914. – М.,1984. – 240 с.
55. Мандрик І.О. Проблеми відродження державності Угорщини на першому етапі дуалізму (1867-1890). – Ужгород, 1997. – 200 с.
56. Манчинський О.Я. Косово і Метохія. Історичне перехрестя. – К., 2001. – 111 с.
57. Миллер И.С. Исследования по истории народов Центральной и Юго-Восточной Европы 19 века. – М., 1980. – 455 с.
58. Международные отношения на Балканах, 1830-1856 гг. – М., 1990.
59. Мыльников А.С. Эпоха просвещения в Чешских землях: идеология, национальное самосознание. – М.,1977. – 200 с
60. Обушенкова Л.А. Королевство Польское в 1815-1830 гг. Экономическое и социальное развитие. – М., 1979. – 295 с.
61. Общественное движение на польських землях. Основные идейные течения и политические партии 1864 – 1914 гг. – М.,1988. – 339 с.

62. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XV-XVI вв. – М., 1984.
63. Павленко О.В. Панславизм // Славяноведение. – 1998. – № 6.
64. Ратнер Н.Д. Кризис дуализма и словацкое национальное движение в конце XIX века // Вопросы истории. – 1967. - № 4.
65. Рыкин В.С. Австрийский федерализм: история и современность // Новая и новейшая история. – 1999. - № 3.
66. Сковронек Е. Удары с трех сторон: Разделы Польши как составная часть европейской истории (1772-1793-1795 гг.) // Родина. - 1994.- № 12. - С. 36-40.
67. Смирнова Н.Д. Албания // Формирование национальных независимых государств на Балканах. Конец XVIII в. – 70-е г. XIX в. – М., 1986.
68. Тейлор А. Габсбурзька монархія. 1809-1918 рр. – Львів, 2002. – 268 с.
69. Годоров Н. Апрельское восстание 1876 года в Болгарии и его место в Восточном кризисе // Новая и новейшая история. – 1976. - № 2.
70. Федосова Е.И. Польский вопрос во внешней политике Франции 1807-1812 гг. // Вопросы истории. – 1976. - № 7.
71. Фишер И.Р. К вопросу о переходе от феодализма к капитализму в Чехии // Новая и новейшая история. – 1987. - № 1.
72. Фрейдзон В.И. К проблеме перехода от феодальной народности к нации в странах Центральной и Юго-Восточной Европы // Новая и новейшая история. - 1983. - № 4.
73. Фрейдзон В.И. Исторические корни и сущность югославизма XIX в. // Новая и новейшая история. – 1997. -№ 12. – С.31-45.
74. Формирование национально-независимых государств на Балканах. Конец XVIII – 70-е годы XIX века. – М.,1986. – 431 с.
75. Усенко П.Г. Тадеуш Косцюшко і Україна: наш земляк – найславніший поляк. – К., 2004. – 96 с.
76. Хаванова О.В. Нация, отечество, патриотизм в венгерской политической культуре: движение 1790 г. – М., 2000.
77. Худолей К.К. История Албании. – СПб., 2005.
78. Чуркина И.В. Национальная церковь и формирование южнославянских наций // Вопросы истории. – 2001. - № 3. – С. 39-58.
79. Центральна і Східна Європа в XV–XVIII століттях : питання соціально-економічної та політичної історії / під ред. Л. Зашкільняка, М. Крикуна ; Львівський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1998. – 301 с.
80. Шедивы Я. Меттерних против Наполеона (Пер. с чеш.). – М.,1991. – 263 с.
81. Шпира Д. Четыре судьбы: К истории политической деятельности И.Сеченьи, Л.Баттяни, Ш.Петефи и Л.Кошута. – М.,1986. – 148 с.
82. Шумов С. История Словакии : V–XX вв. : документальное исследование. – М. : Белый волк : Монолит МБ, 2000. – 295 с.
83. Югославизм. Великохорватская идея // Славяноведение. – 1998. - № 5.
84. Юсип-Якимович Ю. В. Історія Словаччини. – Ужгород : Гражда, 2009. – 287 с
85. Яровий В. І. Новітня історія центральноєвропейських та балканських країн XX століття : підручник / В. І. Яровий. – К. : Генеза, 2005. – 814 с.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Державний устрій Речі Посполитої після Люблінської унії 1569 р.
2. Внутрішні та зовнішні причини поділів Польщі.
3. Розвиток польського націоналізму на шляхетському етапі.
4. Сутність і значення польської Конституції 1791 року.

5. Характер і наслідки повстання під проводом Т. Костюшко.
6. Наполеонівська політика у польському питанні. Варшавське князівство.
7. Сутність польської політики Олександра І.
8. Сутність автономії Царства Польського.
9. Характер і наслідки Листопадового повстання 1830-1831 рр.
10. Політика Миколи І у польському питанні. Декласація.
11. Діяльність польської революційної еміграції. А.Є.Чарторизький і Й.Лелевель.
12. Значення галицьких подій 1846 р. для якісного розвитку польського національного руху.
13. Характер польського національно-визвольного руху в революції 1848 р.
14. Характер і значення Січневого повстання 1863-1864 рр.
15. Міжнародні події навколо Січневого повстання.
16. Політика австрійського уряду у польському питанні.
17. Політика пруського уряду у польському питанні.
18. Держави Центральної та Південно-Східної Європи у Віденській системі міжнародних відносин.
19. Три основні напрями в польському революційному русі кінця ХІХ – початку ХХ ст.
20. Роль Ю.Пілсудського в польській історії. Революційна і національно-визвольна тактика Пілсудського.
21. «Польське питання» в період Першої світової війни.
22. Національний склад Австрійської імперії.
23. «Дворянські» і «селянські» нації на прикладі народів Австрійської імперії.
24. Внутрішня політика Марії Терезії.
25. Сутність йозефенізму та його значення.
26. Причини і характер революції 1848 р. в Австрійській імперії.
27. Політичний розвиток імперії в др. пол. ХІХ – на початку ХХ ст..
28. Соціально-економічний розвиток чеських земель в перш. пол. ХІХ ст..
29. Сутність і значення руху «будителів».
30. Характер чеського національного руху на демократичному етапі.
31. Народи Австрійської імперії в революції 1848 р.
32. Австро-Угорщина наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.: внутрішня політика та зовнішньополітичні орієнтири.
33. Революція 1848 р. в чеських землях.
34. Чехословакізм і його значення.
35. Піднесення чеського національного руху на зламі 50-60-х рр. ХІХ ст. «Старочехи» і «молодочехи». Діяльність чеських депутатів у віденському парламенті.
36. Угорський національний рух наприкінці ХVІІІ ст. Економічний націоналізм Сечені.
37. Революційні події 1848-1849 рр. в Угорщині.
38. Дуалістична реформа та національно-визвольна ідея угорців.
39. Розвиток угорської державності після 1867 р.
40. Австрославізм і його розвиток в др. пол. ХІХ – на початку ХХ ст..
41. Османське загарбання Балкан: передумови, етапи, наслідки.
42. Європейські народи Османської імперії: особливості політико-правового статусу.
43. Релігійний чинник у внутрішній політиці Порти на балканських землях.
44. Міжнародні відносини навколо «східного питання».
45. Російсько-турецькі війни ХІХ ст. та їх значення.
46. Діяльність Паїсія Хілендарського та його програма національного відродження.
47. Болгарські землі наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ ст.
48. Боротьба за незалежність болгарської церкви.
49. Національно-визвольна боротьба болгар. Квітневе повстання.
50. Розвиток болгарської державності в 1878 – 1918 рр.
51. Становище югослов'янських народів у ХІХ ст.
52. Сербія під владою османів. Економічне і політичне становище.

53. Сербські національно-визвольні повстання.
54. Державний розвиток незалежної Сербії.
55. Процес національної ідентичності хорватського етносу.
56. Сутність югославізму та його значення.
57. Національний рух грецького народу у ХІХ – на початку ХХ ст.
58. Румунія наприкінці ХVІІІ - на початку ХХ ст.
59. Албанія в новий час.
60. Причини і характер Балканських війн 1912–1913 рр. та їх геополітичні наслідки.